



asoscongress

**ALANYA**

**ULUSLARARASI DİN BİLİMLERİ  
SEMPOZYUMU**

*International Symposium on Religious Sciences*

**18-19-20 APRIL  
2019**

**SEMPOZYUM ÖZET KİTAPÇIĞI  
CONFERENCE ABSTRACTS**

[www.asoscongress.com](http://www.asoscongress.com)

## VI. ULUSLARARASI DİN BİLİMLERİ SEMPOZYUMU ÖZET KİTAPÇIĞI

ISBN: 978-605-7602-33-6

Yayın Editörü

Prof. Dr. İhsan Çapçioğlu

Kapak Tasarımı

Bülent Polat

Erişime Açıldığı Tarih

17.04.2019

Asos Yayınevi

1.baskı

Adres: Çaydaçıra Mah. Hacı Ömer Bilginođlu Cad. No: 67/2-4/MERKEZ/ELAZIĞ

Telefon: 0532 643 75 23

Mail Adresi: asos@asosyayinlari.com

Web: www.asosyayinlari.com

İnstagram: <https://www.instagram.com/asosyayinevi/>

Facebook: <https://www.facebook.com/asosyayinevi/>

Twitter: <https://twitter.com/Asosyayinevi>

Özet kitapçığında yayınlanan tüm bildiriler Sobiad tarafından indekslenmiş, İntihal.net tarafından benzerlik denetiminden geçirilmiştir.





### **Sempozyum Onursal Başkanı**

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Ahmet Pınarbaşı

### **Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı**

Prof. Dr. İhsan Çapçioğlu

### **Sempozyum Düzenleme Kurulu**

Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Aldyab

Dr. Öğretim Üyesi Bilal Yıldırım

Dr. Öğretim Üyesi Hüsametdin Karataş

### **Bilim Kurulu**

Prof. Dr. Belkacem Boumahdi

Prof. Dr. Candalene J. McCombs

Prof. Dr. Cemile Hesenzade

Prof. Dr. Choi Han – Woo

Prof. Dr. Daoud Djefafla

Prof. Dr. David Carr

Prof. Dr. Elena Oganova

Prof. Dr. Erica H. Gilson

Prof. Dr. Gwendolyn Alexander

Prof. Dr. Hasan Onat

Prof. Dr. Hocine Boukara

Prof. Dr. İhsan Çapçioğlu

Prof. Dr. Kathleen Malu

Prof. Dr. Khalil Awda

Prof. Dr. Kim Hyo Joung

Prof. Dr. Liptai Kalman

Prof. Dr. Lubov Kopanitsya

Prof. Dr. M. Ali Kırman

Prof. Dr. Mohammed Hardan Ali

Prof. Dr. Moheddin Bananeh



Prof. Dr. Nabeel Madallah Hamad Al-Obaidi

Prof. Dr. Sevil Mehdiyeva

Doç. Dr. Elmira Memmedova Kekeç

Doç. Dr. Gulnara Kanbarova

Doç. Dr. Nazile Abdullazade

Doç. Dr. Tarana Khalilova Ahmed Gizi

Doç. Dr. Turan Akkoyun

Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Aldyab

Dr. Öğretim Üyesi Bilal Yıldırım

Dr. Öğretim Üyesi Hüsametdin Karataş

Dr. Öğretim Üyesi Recep Özdemir

Dr. Öğretim Üyesi Semra Kıranlı Güngör

Dr. Öğretim Üyesi Türkan Askerova



## İÇİNDEKİLER

Abdülkahir El-Cürcani'nin Delâilu'l-Îcaz Adlı Eserinde Cahiliye Şiiri Tenkit Örnekleri .....	2
Almanya'da Müslüman Toplumun Din Eğitimi İhtiyacı Üzerine Bazı Tespitler.....	3
Beşerî Münâsebetler ve Uzlaş Kültürü Açısından 'hucurât Sûresi'nin Tahlil ve Değerlendirilmesi .....	4
Cumhuriyet'ten Günümüze Türkiye'de 'aşere-Takrîb-Tayyibe Eğitimi (Ankara Örneği).....	6
Dört Halife Dönemi Eğitim Faaliyetlerinin İslâm Medeniyetine Katkısı .....	7
Ekolojik Sorunlara Teolojik Bir Perspektiften Bakış .....	8
Görme Engelli Öğrencilere Arapça Braille (Kabartma) Okuma Yazma Sisteminin Öğretimine Yönelik Yeni Bir Yöntem .....	9
Hadisin Anlaşılması ve Yorumlanmasında Metin Dışı Unsurların Katkısı .....	10
İbn Teymiyye'ye Göre İmam Eşarî .....	11
İlk Dönem Yahudî Mezhepleri Açısından Geleneksel Anlayışın Teşekkülü.....	13
İslâm Geleneğinde Hisbe Teşkilatının Ortaya Çıkışı - İşleyişi .....	14
İslam Hukuk Teorisinde Adâletin Biçimsel Eşitliğe İndirgenmesi Sorunu: Hanefî Hukuk Düşüncesi Bağlamında Bir İnceleme.....	15
İslam İbadet Fıkhiğine Göre Niyette Teşrik .....	17
Kültürel Bağlamıyla Kutsal Mirasın Mimari -Sembolik- Değerleri; Antakya Saint Pierre Kilisesi .....	18
Küresel Dünyada İslam ve Terör Algısı (Müslüman Terörist Olur Mu') .....	19
Lgbt Bireylerde Dini – Manevî Tutum ve Davranışların Yaşam Sevgisine Etkisi: Lezbiyen Birey Örneği	20
Ölüm ve Yeniden Dirilişin Sembolik Anlatımı Olarak Ashab-i Kehf Olayı .....	21
Osmanlı Devrinde Rumeli'de Kur'ân Tedrisi (Bulgaristan ve Yunanistan Örneği) .....	23
Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Gökdemir .....	23
Serahsî'nin Usûlü'nde Hz. Peygamber'in Fiilleri .....	24
Sosyal Medya ve Yeni Risk Alanları: Mahremiyet Bağlamında Özel Yaşamın Dönüşümü.....	26
Tasvir Şairi Olarak İbnu'l-Mu'tez ve Hayatı .....	27
Yehova Şahitleri ve Türkiye'deki Misyonerlik Faaliyetleri "Antalya Örneği" .....	28
'cihat' Kavramı Örneğinde Kur'an Ayetlerinin Araçsallaştırılması Sorunu .....	29
"kız Çocuğunu Diri Olarak Toprağa Gömmen de Gömülen de Ateştedir"hadisinin Sened ve Metin Açısından Tetkiki.....	30



## Abdülkahir El-Cürcani'nin Delâilu'l-Îcaz Adlı Eserinde Cahiliye Şiiri Tenkit Örnekleri

Arş.Gör. Cafer Aktaş

### Öz

Arap şiirinin, hem konu hem de içerik bakımından zengin oluşu, birçok dil bilgisi eleştirmeninin dikkatini üzerine çekmiştir. Bu çalışmada, Delâilu'l-îcaz adlı eserinde ortaya koymuş olduğu Nazım teorisiyle dil bilime yeni bir soluk kazandırmış olan Abdülkahir Cürcani'nin (ö.471/1078) bu eserinde cahiliye şiirlerini hangi yönleriyle değerlendirdiği tümevarım yöntemiyle ele alınmış ve hangi usulleri takip ettiği incelenmiştir. el-Cürcani, Delâil'e almış olduğu cahiliye şiirlerinin edebi değerlerini sınıflandırırken, kendisinden önce yapılanlardan farklı olarak, şiiri oluşturan kelimelerin diziliş sırasının, nahiv ilminin izin verdiği farklı konumlarda gelebilme kurallarını ihlal etmeden ve anlam karmaşasına düşülmesine izin vermeyecek şekilde olmak kaydıyla, her şairde farklılık arz ettiğini ve şair tarafından, şiir beyti içerisinde kelimelerin bulunmaları muhtemel konumları arasında tercihte bulunulmasının şiirin kıymetini belirlemede en az teşbih ve kinaye gibi lafzı güzelleştiren sanatlar kadar önemli olduğunu ortaya koymuştur.

**Anahtar Kelimeler:** Cahiliye Şiiri, Tenkit



## Almanya’da Müslüman Toplumun Din Eğitimi İhtiyacı Üzerine Bazı Tespitler

Dr. Öğretim Üyesi Atiye Emiroğlu Bayir - Prof.Dr. Necmi Uyanık

### Öz

Din eğitimi, bir dine ya da yaratana inanan her birey ya da toplum için ihtiyaçtır. Tarihin her döneminde imparatorluklardan devletlere yazılı ya da yazısız kanun ya da uygulamalarda yerini alan din ve din eğitimi, dünya nüfusunun giderek artmasıyla, birbirine yaklaşan insan toplumları ve küçülen dünyada daha büyük bir öneme haiz olmuştur. Hristiyanlık, Musevilik ya da Müslümanlıkta dinin radikalleşmesi bir terör ya da siyasi bir yapıya bürünmesi, devletleri ve toplumları sürekli korkutmuştur. Dinin kullanılarak terör örgütüne dönüştürülmesi ve toplumları arkasından sürükleyerek dünyayı tehlikeye sokabilecek oluşumlara karşı durmanın yegane yollarından biri din eğitimi/öğretimi olarak görülmüştür. Günümüzde devletler, farklı yönetim biçimleriyle ve çeşitli kurum-kuruluşlarla Almanya örneğinde olduğu gibi dini yapılarla iş birliği içerisinde din eğitimiyle, dinin yanlış öğretilmesinden kaynaklanan yıkıcı etkisini engelleyebilmek için dini denetim altına almaya çalışmışlardır. Bugün Almanya’da artan İslam nüfusu, İslam din eğitimi zorunlu kılmaktadır. Çoğunluğunu Türlerin oluşturduğu İslam dinine mensup toplumların, din eğitimi ihtiyacını karşılamaları için yapılan çalışmalar, özellikle 1980’lere kadar uzanmaktadır. Ancak Alman anayasasında yer alan bazı maddeler bugün hâlâ İslam din eğitiminin okullarda verilebilmesinin önünde engeldir. Bu engelin aşılması güçlü bir İslam Birliğini gerektirmekte midir. Bu konunun tartışılması ile birlikte, İslam dininin farklı yorumlanmasıyla oluşan mezhepler ve uygulamalar bu birlikteliği güçleştirebilmektedirler. Bu durum Alman toplumunda, din eğitimi ihtiyacının önünde engel teşkil etmektedir. Bu ihtiyacın giderilmesi adına farklı mezheplere mensup bireyler kendi mensup oldukları cemaatlerin din eğitimiyle bazen siyasallaşarak yetişmekte ve bu da İslam toplumlarının gitgide birbirlerinden daha da uzaklaşmalarına neden olmaktadır. Bu çalışmada Alman Anayasasının din eğitimiyle ilgili kısmı kısaca incelenecek, Almanya’da İslam din eğitiminin tarihçesine ve bazı büyük cemaatlere değinilecektir. Toplumun İslam din eğitimi isteğine yönelik röportaj şeklinde yapılan çalışma ile desteklenerek ve konuyla ilgili çözüm önerileri değerlendirilecektir.

**Anahtar Kelimeler:** Almanya, Din Eğitimi, Cemaat, Devlet, Laiklik





## Beşerî Münâsebetler ve Uzlaşî Kültürü Açısından ‘hucurât Sûresi’nin Tahlil ve Değerlendirilmesi

Dr. Öğretim Üyesi Mustafa Cora

### Öz

İnsan için onurlu bir yaşam kaynağı olan Kur’ân’ın önem verdiği ve insani ilişkilerde bulunmasını istediği erdem, hoşgörü, ahenk, saygı, sabır ve tahammül vb. içtimaî hayatın sağlığı, ehemmiyeti ve mutluluğu açısından vazgeçilmez değerlerdir. Nitekim o, kulun vahiy kültürü ile hemhal olmasını, ona uygun bir ortamda yetişmesini, fitrî ve doğal davranışlar sergilemesini ister. Bu anlamda Kur’ân’ın ana konularından olan sosyal ilişkilerin keyfiyeti ve düzenlenmesi meselesi Hucurât sûresinde kendi muhtevası miktarınca ve ona özgü belirgin, eğitici bir usupla ortaya konur. Öyle ki bu, onun başlı başına müstakil bir sûre olduğu izlenimini de verir. Bu sûrede, müminlerde oluşması murat edilen dâhili iyileşme ve aralarında oluşturulmak istenen dinî/insanî ilişkiler, davranışlar ile onların İslâm’dan yeterince istifade etmeleri yönünü ziyadelendirecek öğretim ve terbiye de dile getirilir. Zira onda bu hususlarla ilgili hakikatlerin, tavsiyelerin, hatta buyrukların ve nehiylerin olduğu görülür. Nitekim sahabenin dinî, insanî ve sosyal ilişkiler açısından onurlu, seviyeli, medenî olmaları ve bu anlamda kendilerinden sonra gelecek Müslüman nesiller için seçkin ahlâk ve terbiye ile yetiştirilmeleri ve de örnek bir ilk nesil olmaları gerekiyordu. İşte bütün bunlar bağlamında İslâm edebi, âdâb-ı muâşeret, ahlâki tavır, uzlaşî kültürü, medenî olma gibi meseleler çerçevesinde ve özellikle bu sûre odaklı âyetlerin bağlam ve anlam bütünlüğünü de dikkate alarak, gerektiğince diğer ilgili âyetlerle de ilişkilendirerek konuyu ilmî usullerle klâsik/çağdaş tefsirlerden ve sünnetin de yardımıyla ilgili kaynaklardan, inceleyerek, irdeleyerek, değerlendirerek ve çıkarımlarda bulunarak ortaya koymaya gayret ettik.





**Anahtar Kelimeler:** Ahlâk, Görgü/edep, Nitelikli Diyalog ve Uzlaşı Kültürü



## Cumhuriyet'ten Günümüze Türkiye'de 'aşere-Takrîb-Tayyibe Eğitimi (Ankara Örneği)

**Dr. Öğretim Üyesi Yaşar Akaslan**

### Öz

Kırâat ilmi, Müslümanların her alanda referansı olan Kur'ân'ın, nesilden nesile aktarılması hususunda önemli fonksiyon icra etmiştir. Kur'ân kelimelerini edâsı itibariyle ele almak suretiyle, bu husustaki ittifak ve ihtilafları belirterek nakledenlerine isnâd edip inceleyen disiplin olması bakımından; kıraat ilminin tahsiline başlangıçtan itibaren özen gösterilmiştir. Ülkemizde, Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile birlikte kıraat tedrisatının yürütüldüğü dâru'l-kurrâ müesseselerinin kaldırılmasıyla kıraat ilminin tahsili resmî olarak kesintiye uğramıştır. 1968 yılına kadar ülkemizde 'aşere-takrîb-tayyibe ilmi bazı özverili kurrâlar vasıtasıyla bireysel olarak tedris edilirken; mezkûr tarihten itibaren Diyanet İşleri Başkanlığı'nın girişimleriyle Mehmet Rüştü Âşikkutlu'nun Trabzon/Of'ta açtığı kursla birlikte devlet eliyle yürütülmek suretiyle resmî hüviyet kazanmıştır. 1974 yılında Ankara'da; 1976 yılında İstanbul'da açılan bu kurslar, günümüzde sayıları hatırı sayılır bir şekilde artan 'aşere-takrîb-tayyibe ihtisas kurslarının da temelini oluşturmuştur. Gerek Ankara gerekse İstanbul, öteden beri 'aşere-takrîb-tayyibe üzere kıraat ilminin tahsil edildiği merkezler olarak dikkat çekmektedirler. Bu çalışmada, Ankara'da yürütülen ve burada bir gelenek halini alan kıraat ilmi tedrisi ele alınacaktır. Bu çerçevede, Ankara'da kıraat ilmi öğretiminin tarihî seyri, tahsilde esas alınan metotlar ve eğitim süreci, kıraat kursuna ilişkin bilgiler takip edilen müfredat, günümüzdeki durumu vb. konulara yer verilecektir.

**Anahtar Kelimeler:** Ankara, Kıraat Eğitimi, Aşere-Takrîb-Tayyibe, Metot.



## Dört Halife Dönemi Eğitim Faaliyetlerinin İslâm Medeniyetine Katkısı

Doç.Dr. Ahmet Güzel

### Öz

DÖRT HALİFE DÖNEMİ EĞİTİM FAALİYETLERİNİN İSLÂM MEDENİYETİNE KATKISI Özet: Evrensel bir dinin Peygamber’i sıfatıyla Hz. Muhammed (s.a.v.), gönderildiği Câhiliye döneminin eğitim anlayışını değiştirmiş, tarihe “Saadet Asrı” olarak geçmiş yeni bir devir inşa etmiştir. Hz. Peygamber’in uygulamalarına bakıldığında eğitimin “istenilen davranışların geliştirilme süreci” tanımıyla uygunluk arz ettiği görülür. Hz. Peygamber’in vefatında yaklaşık 3.000.000 kilometre kare olan İslâm devletinin yüzölçümü, Dört Halife döneminde yaklaşık 13.000.000 kilometre karelik bir alana yayılmış, farklı etnik ve kültürel yapıya sahip insanlarla karşılaşmıştır. Dolayısıyla bu dönemde tatbik edilen eğitim faaliyetleri, Hz. Peygamber’in eğitim faaliyetlerine bir takım ilavelerin yapılmasını gerekli kılmıştır. Bu çalışmada “Dört Halife Dönemi Eğitim Faaliyetlerinin İslâm Medeniyetine Katkısı” incelenecektir. Dört Halife döneminin önceki dönem uygulamalarından farklı olduğu yönler, bu farklılığı doğuran sebepler nelerdir, bu uygulamaların İslâm medeniyetindeki yansımaları nasıl olmuştur sorularının cevapları, çalışmamızın amacını oluşturmaktadır. Çalışmamızda Doküman analizi yöntemi kullanılacak; elde edilen veriler ışığında değerlendirmeler yapılacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Anahtar Kelimeler: Hz. Peygamber, Eğitim, Dört Halife, Mescit, Küttab.



## Ekolojik Sorunlara Teolojik Bir Perspektiften Bakış

Duygu Koçer

### Öz

Antropolojik ve arkeolojik bulguları doğrultusunda insanlık tarihinin en başından itibaren insan-doğa ilişkisiyle karşılaşırız. Bu ilişki içinde bulunduğumuz yüzyıla kadar olabildiğince masum görünmektedir. Fakat Sanayi Devrimi ile birlikte insan ve doğa arasında ki ilişki farklı bir boyuta geçmiştir. Her ne kadar 1970’li yıllardan sonra devletler çevreyi korumaya yönelik politikalar uygulasa da çevre sorunları halen artmaktadır. Çevre sorunları artık sadece “çevre kirliliği” olmaktan çıkmış karşımızda bir tehdit olarak durmaktadır. Üstelik bu tehditle sadece bir ulus değil bütün insanlık karşı karşıyadır. İnsanlığın dikkatini bu konuya çekmek için Roma Kulübünün raporunun ardından 1972’de Birleşmiş Milletler Örgütü bir konferans düzenlemiştir. Çevre konusunda ciddi ve olumlu adımlar atılmasının planı yapılmıştır. Çevre bilinci oluşturulması bu adımlar arasında en önemlisi olarak görülmektedir. Peki, insanlığa çevre bilinci tekrar nasıl kazandırılacaktı? Başvurulan yollardan birisi din olarak karşımıza çıkmaktadır. İçinde bulunduğumuz yüzyılda Ortaçağ döneminde ki kadar etkili bir din anlayışı söz konusudur. Modern insan dine yönelmektedir. Yaşam tarzını din üzerinden yorumlamaktadır. Bunun en güzel örneği Dünya Yaban Hayatı Vakfı( Word Wild Fund) ‘nın düzenlediği toplantıdır. Bu toplantıda bütün dinlerin çevreyle olan ilişkisi, çevreye olan tutumu derinlemesine konuşulmuş ve değerlendirilmiştir. Buna paralel olarak çözümler üretilmiştir. İşte bu çalışma tam da Dünya Yaban Hayatı Vakfı’nın yaptığı gibi bir inceleme yapılmıştır. Çevre kavramı incelenmiş, çevre sorunlarına değinilmiştir. Bu bağlamda ekolojik sorunlar ve çözümleri ortaya konulmuş ve son olarak ilahi dinlerin çevreye olan tutumuna yer verilmiştir. Bütün bu çalışmalar sonucunda çevrenin biz insanlara emanet olduğu bütün dinlerde söylenmektedir. Bu emanete sahip çıkmak hepimizin ödevleri arasında yer almaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Çevre, Çevre Sorunları, Dinler, Felsefe, Alfred North Whitehead,



## Görme Engelli Öğrencilere Arapça Braille (Kabartma) Okuma Yazma Sisteminin Öğretimine Yönelik Yeni Bir Yöntem

Fitnat Hilal Göral - Doç.Dr. İbrahim Özay

### Öz

Türkiye'de uzun yıllardan beri Arapça dili öğretilmektedir. Arapça öğrenen öğrencilerden bazıları görme duyusunu kullanamayan veya sınırlı kullanabilen bireylerdir. Total görme engelli ve az gören bireylerde herkes gibi Arapça öğrenebilmektedir. Görme engelli bireyler yabancı dil olarak veya Kur'an-ı Kerimi anlayarak okumak amacıyla Arapça öğrenmek istemektedirler. Görme engelliler okuyup yazarken Braille (Kabartma) Yazı Sistemini kullanmaktadırlar. Braille yazı sistemi kabartılmış altı noktadan oluşmaktadır. Yukarıdan aşağı üç ve soldan sağa iki olmak üzere 6 nokta olan karakterin her noktasının ayrı numaraları vardır. Okurken soldan aşağıya üç nokta 1., 2., 3. nokta ve sağdan aşağıya üç nokta 4.,5.,6. nokta olarak ifade edilir (MEB, 1991, s. 3). Arapça Braille yazı sistemini öğrenirken Arapça bilen fakat bu sistemi bilmeyen birinden yardım almak imkânsızdır. Hazırladığımız yeni öğretim materyali ve yöntemiyle gören ve görme engelli bireyler birlikte Arapça okuyup yazabilmektedir. Bu materyal ve yöntem Türkiye'de ilk kez hazırlanmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Arapça, Görme Engelli, Braille Yazı Sistemi, Arapça Braille Yazı Sistemi



## Hadisin Anlaşılması ve Yorumlanmasında Metin Dışı Unsurların Katkısı

Arş.Gör. Mehmet Turan

### Öz

Hadislerin metin ve muhteva tahlili yapılırken, sözün bağlamını göz ardı etmeden her sözü kendi bağlamında değerlendirmek ve anlamlandırmak gerekmektedir. Bir sözün bağlamı bilinmeden sırf lafızlar göz önünde bulundurulurken o söze temel bir anlam verilebilir. Fakat verilen anlamın doğru olup olmadığını tespit edebilmek için sözün bağlamına bakılmalı, hadiste geçen hükmün hikmeti veya illeti doğru tespit edilmelidir. Bu nedenle rivayetlerin metin ve muhteva kritiği yapılırken, insanların örf, adet, alışkanlık, düşünce tarzı, zevk ve karakterlerine hatta sosyal müesseselerin içeriğine kadar etki eden tabii ve fiziki çevre göz önünde bulundurulmalıdır. Bu çalışmamızda Hz. Peygamberden aktarılan hadislerin doğru bir şekilde anlaşılıp yorumlanması için gerekli olan hususlar bir örnek üzerinden verilmeye çalışılacak, yüzeysel ve lafzi bir yaklaşımdan ziyade hadisin metni ve anlamı üzerinde durulacaktır. Örnek olarak verdiğimiz hadis metni, kendi bağlamında değerlendirilecek yanlış anlama ve yorumlamaların önüne geçmek için metin dışı unsurlardan yararlanılacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Hadis, Metin Kritiği, Muhteva, Bağlam, Sebeb-i Vurud.



## İbn Teymiyye'ye Göre İmam Eşarî

Dr. Öğretim Üyesi İsmail Akkoyunlu

### Öz

Fıkıhta Hanbelî itikatta Hadis Taraftarı bir çizgiye sahip olan Takıyyüddin İbn Teymiyye (ö. 728/1328), kelâm, mantık, felsefe ve tasavvuf gibi disiplinlere dönük tümel eleştiriler yönelmiştir. Ayrıca İbn Teymiyye, tikel anlamda itikadî İslam mezheplerine dönük eleştirel bir duruş sergilemiştir. Siyasî-itikadî İslam mezhepleri arasında İbn Teymiyye'nin eleştirilerine en çok Şia ile Cehmiyye ve Mutezile'nin hedef olduğu görülmektedir. Bununla birlikte İbn Teymiyye'nin kendine özgü bir biçimde oluşturmuş olduğu Ehl-i Sünnet tasavvurunun dışında kalan Eşarîlik gibi yapılar da İbn Teymiyye tarafından tenkit edilmiştir. Genel kanaate göre ise Eşarîlik, Maturidîlik ile birlikte Ehl-i Sünnet çatısı altında kabul edilmektedir. Konuya tam da bu noktadan eğildiğimizde İbn Teymiyye'nin Eşarîlik eleştirisinin farklı bir içeriğe sahip olduğu görülmektedir. İbn Teymiyye'nin Eşarîlik eleştirisinin ilk ve en önemli noktalarından birini ise Eşarîliğin kurucusu Ebû Hasan el-Eşarî'nin (ö. 324/936) şahsına dönük eleştirileri oluşturmaktadır. Zaman zaman birtakım olumlu ifadeler kullansa da İbn Teymiyye, çoğunlukla İmam Eşarî'ye dönük bazı tenkitlerde bulunmuştur. Bu doğrultuda tebliğimizde İbn Teymiyye'nin İmam Eşarî'ye yönelik eleştiri ve değerlendirmeleri, farklı değişkenler üzerinden analiz edilecektir.

**Anahtar Kelimeler:** İbn Teymiyye, Eşarîlik, İmam Eşarî

### Abū Al-Ḥasan Al-Ashari According to Ibn Taymiyya

#### Abstract

Ibn Taymiyya (d. 728/1328), in addition to criticism in the fields of theology, logic, philosophy and mysticism, has also shown a critical stance towards the Islamic sects. Among the Islamic sects it is seen that the criticism of Ibn Taymiyya is mostly aimed at Shia and Mutazilite. However, Ibn Taymiyya criticized the schools such as Asharism, which were outside the conception of the Ahl as-Sunnah, which Ibn Taymiyya had created in a particular way. According to the general opinion, it is





accepted under the framework of Ahl as-Sunnah together with Maturidism. It is seen that Ibn Taymiyya's criticism of Asharism has a different content when we talk about this point precisely. One of the first and most important points of Ibn Taymiyya's criticism of Asharism is the criticism of Abu Hasan al-Ashari (d. 324/936). Although sometimes using positive expressions, Ibn Taymiyya often found some criticisms towards Imam al-Ashari. In this direction, the criticism and evaluation of Ibn Taymiyya to Imam Ashari will be analyzed through different variables in this paper.

**Keywords:** Ibn Taymiyya, Asharism, Abū Al-Ḥasan Al-Ashari



## İlk Dönem Yahudi Mezhepleri Açısından Geleneksel Anlayışın Teşekkülü

Arş.Gör. Abdullah Altuncu

### Öz

Yahudilikte “gelenek” olarak isimlendirilen ana yapı, ilkçağlarda Ferisilik, Ortaçağ’da Rabbanî Yahudilik, Modern dönemde ise Ortodoks Yahudilik olarak isimlendirilen ve din anlayışı bakımından ayrı özellikler göstermeyen mezhepler etrafında ve onların dini görüş ve tutumları çerçevesinde şekillenmiştir. Yahudi tarihindeki mezhepleşme süreci sadece dini yorum farklılıkları nedeniyle meydana gelmemiş, etnik ve kültürel zeminde yaşanan gelişmeler de mezheplerin teşekkülünde etkili olmuştur. İlkçağ Yahudiliğinde, Sadukilik, Essenilik, Ferisilik olmak üzere üç farklı mezhep, bunların yanı sıra diğerleri tarafından Yahudi olarak kabul edilmeyen fakat otantik Yahudiliğin gerçek mensuplarının kendileri olduğunu söyleyen Samiriler isimli topluluğun bulunduğu görülmektedir. Yahudi mezhepleri ile ilgili en eski bilgiler, genel olarak Flavîus Josephus, Talmud ve Yeni Ahit kanonu içerisinde yer alan kitaplarda bulunmaktadır. Bununla birlikte bu eserlerde yeterli derecede tarihsel veri bulmak imkansızdır. Josephus, ilkçağ Yahudi mezheplerini birer “felsefe okulları” olarak ifade etmiş ve bu grupların teolojik bakış açılarına ve birbirleri arasındaki fikir ayrılıklarına odaklanmıştır. Diğer taraftan Talmud ve Yeni Ahit içerisindeki bilgiler de teolojik ve belli bir ölçüde polemik amaçlarla yazılmış olması nedeniyle eleştirel tutum gösterilmesi gereken bilgiler sunmaktadır. Dolayısıyla günümüz Yahudi geleneğinin oluşum sürecini ortaya koyan ilk dönem mezhepleri ile ilgili bilgiler konusunda dönemselsel önceliği ve “çatışma” faktörünü merkeze almak, doğru sonuca ulaşmak için önemlidir. Bu açıdan bakıldığında Samiriler ile Yahudîliler arasındaki çatışma, Sadukîlerin tarihselsel önceliği ve Sadukîler ile Ferisîlerin arasındaki çatışma dikkat çekicidir.

**Anahtar Kelimeler:** Yahudilik, Gelenek, Sadukilik, Ferisilik, Çatışma



## İslâm Geleneğinde Hisbe Teşkilatının Ortaya Çıkışı - İşleyişi

Doç.Dr. Ahmet Güzel

### Öz

İSLÂM GELENEĞİNDE HİSBE TEŞKİLATININ ORTAYA ÇIKIŞI - İŞLEYİŞİ  
Özet: Yetki ve sorumlulukları bakımından tek bir kurumun görev ve sorumluluklarına indirgenemeyecek kadar geniş olan Hisbe teşkilâtı, -her ne kadar Hz. Ömer döneminde tam manada kurumsallaştığı söylenmekteyse de- esasen Hz. Peygamber’den itibaren aktif anlamda varlığını sürdüren bir müessesedir. Hisbe, bir işi Allah rızasını kazanmak amacıyla yapmak demektir ve “iyiliği emretmek, kötülüğü nehyetmek” prensibine dayanan bir görevdir. Hisbe teşkilâtı, görevi itibariyle günümüzdeki belediyeler, maliye, ticaret, iktisat, sanayi, Sağlık Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığının işlevlerinden bazılarını îfa etmektedir. Muhtesipler, Kur’an’da sık sık tekrarlanan “emri bil maruf nehyi anil münker” misyonunun gerektirdiği bazı kamusal alanların denetimini sağlamışlardır. Muhtesibin görevlerini zabıta görevleri (kontrol-denetim ), adlî görevleri (hukukî fonksiyon) ve şurta görevleri (cezalandırmak) şeklinde üç kategoride ele almak mümkündür. Bu çalışmada Hisbe teşkilâtının tarihî süreç içerisinde geçirdiği aşamalar, temel kaynaklar çerçevesince günümüzle de mukayeseler yapılarak incelenecektir. Çalışmamızda doküman analizi veri toplama yöntemi kullanılacak, veriler içerik analizine tabi tutularak, algı ve olaylar bütüncül bir biçimde tespit edilmeye çalışılacaktır. Bu bağlamda Hisbe teşkilâtı ilk kez hangi dönemde/coğrafyada, hangi sorunları çözmek için kullanılmış ve sonuçta bu teşkilât devlete ve topluma neler kazandırmıştır, sorularının cevabı aranacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Anahtar Kelimeler: Hisbe, Muhtesip, İhtisap, Emribil Ma’ruf Nehyi Anilmünker, Sahibüs-Suk.



## İslam Hukuk Teorisinde Adâletin Biçimsel Eşitliğe İndirgenmesi Sorunu: Hanefî Hukuk Düşüncesi Bağlamında Bir İnceleme

Dr. Öğretim Üyesi Ünal Yerlikaya

### Öz

İslam hukuk ekollerinin karakteristik yapılarını tespit etme en belirleyici ölçütlerden biri, onların ne tür bir adâlet telakkisine sahip oldukları ve adâlet-biçimsel eşitlik ilişkisini nasıl kavradıklarıdır. Zira bu husustaki yaklaşımı, belli bir ekolü, teorik yapısı bakımından kendine özgü kılan hususların başında gelmektedir. Bu bağlamda hanefî usûl ve furû' literatürü incelendiğinde, mümâselet, hem sûreten hem ma'nen mümâselet, yalnızca ma'nen mümâselet, musâvât, muâdelet ve en âdil/a'del kavramlarına, belli bir meselenin teorik izâhında temellendirici bir unsur olarak sıklıkla başvurulduğu görülmektedir. Öyle ki bu durum, kıyas gibi usûlün en teknik konuları bakımından olabildiği gibi, furû'un tikel konuları bakımından da söz konusu olabilmektedir. Dolayısıyla, sözü edilen kavramların hukukî içeriğinin belirlenmesi, kendine özgü yönüyle hanefî hukuk düşüncesinin kavranmasında önemli bir yere sahiptir. İster usûle ister furû'a ilişkin olsun, sözü edilen kavramlara atıfla temellendirilmeye çalışılan birçok konudaki teorik yaklaşımı incelendiğinde hanefî düşüncenin, soyut bir adâlet telakkisinden ziyade, özellikle kul hakkı olarak tabir edilen haklar bakımından adâleti, biçimsel eşitliğe indirgeyen bir düşünce yapısını temsil ettiği görülmektedir. Söz gelimi, borçlar hukuku ve tazminat hukukuna ilişkin hemen tüm düzenlemelerde etkisi görülen hanefî fâiz teorisi, büyük ölçüde biçimsel eşitlik ilkesini merkeze almaktadır. Esasen fazlalık fâizinin, aynı cinsten olup tartı veya ölçü yoluyla eşitlenebilen mallar arasında gerçekleştiği görüşü, bunun açık bir göstergesidir. Bunun dışında, hanefî düşüncüyü kendine özgü kılan ve özellikle tazminat hukukuna ilişkin düzenlemeler bakımından köklü farklılıklara kaynaklık eden hanefî menfaat teorisi de, eşya/nesne ile menfaati arasında biçimsel bir eşitliğin tesis edilememesi anlayışına dayanmaktadır. Diğer yaklaşım biçimleriyle kıyaslandığında, cezâî ve hukukî sorumluluk bakımından önemli bir yeri olan mübâşeret-tesebbüb ilişkisinin/ayırımının oldukça farklı şekilde anlaşılması da mahiyetleri gereği mübâşeret ve tesebbübün, biçimsel olarak eşitlenebilir türden birer olgu niteliği taşımadığı anlayışına dayanmaktadır. Şu hâlde denilebilir ki; özellikle kul hakkına ilişkin düzenlemeler bakımından hanefî hukuk düşüncesi, adâleti biçimsel eşitliğe indirgeyen bir düşünce yapısını temsil etmektedir.



**Anahtar Kelimeler:** İslam Hukuk Teorisi, Hanefî Hukuk Teorisi, Adâlet, Biçimsel Eşitlik.

## **The Problem of Reduction of Justice to Formal Equality in Islamic Law Theory: A Review in the Context of Hanafî Law Thought**

### **Abstract**

One of the most decisive criteria of determining the characteristic structures of Islam law schools is the idea of their justice and understanding the relation between justice and formal equality. The approach of a certain school to justice is one of the issues that make the school unique. When hanafî legal literature is examined, it is seen that the concepts of mumâsala, both formal and qualitative mumâsala, formal mumâsala only, musâvama, muâdala and ‘adal have been referenced frequently as a proofing element for a theoretical explanation of a particular legal issue. This situation is in question in terms of both jurisprudential issues and legal issues. Therefore, determination of the legal content of these concepts is important for comprehension of hanafî legal thought in terms of separating properties. Whether in relation to jurisprudential issues or legal issues, when examining its theoretical approach to many subjects that have been evidenced with these concepts, it is seen that hanafî thought reduces the justice to formal equality in particular regarding the servant rights. For example, hanafî interest theory that affects many law rules relating to obligations law and compensation law is based on formal equality. The opinion of the hanafî jurists about surplus interest is a clear indication of this. Hanafî benefit theory that makes the hanafî thought unique and reveals fundamental differences in terms of legal norms on compensation law is also based on understanding that there is no formal equality between the goods and its benefits. When comparing with other approaches, understanding of the relation between direct and indirect that has an important place in terms of criminal and legal responsibility is also based on understanding that there is no formal equality between direct and indirect. It can be said that hanafî legal thought represents the thought structure reducing justice to formal equality in particular regarding the servant rights.

**Keywords:** Islamic Law Theory, Hanafî Law Theory, Justice, Formal Equality.



## İslam İbadet Fıkına Göre Niyette Teşrik

### Medeni Şavlı

#### Öz

İSLAM İBADET FIKHINA GÖRE NİYETTE TEŞRİK ÖZET Niyet ibadetlerin esasıdır. Bunun en güzel ifade biçimi Rasulullah (sav)'in “Ameller niyetlere göredir.” hadisidir. Bu anlamda kalbi bir his ve şuur olan niyet, ibadet ve amelden az önce inşa edilir. Niyet meselesi, “Niyette Teşrik” konusunu da içinde barındırır. Niyette teşrik ise, aynı anda bir niyetle iki ibadetin kastedilmesi ya da birleştirilmesi demektir. Ancak İslam ibadet fıkında niyette teşrik konusu ihtilafıdır. Özellikle namaz, oruç, hac ve zekât gibi temel ibadetlerde caiz görülmez iken, bir kısım şartların yerine getirilmesi ile abdest ve boy abdesti gibi vesileler ile nafil ibadetlerde geçerli olup olmadığı tartışılmıştır. Ayrıca bir farz ve bir nafil niyet etmek ve aynı anda hem cihada hem de ganimet elde etmeye niyet etmek de tartışılan konular arasında yer alır. Biz de bu çalışmamızda, niyette teşrik konusunu mezhepler perspektifinden ele almaya çalışacağız.

**Anahtar Kelimeler:** Niyet, Teşrik, İbadet.



## **Kültürel Bağlamıyla Kutsal Mirasın Mimari -Sembolik- Değerleri; Antakya Saint Pierre Kilisesi**

**Doç.Dr. Nevin Turgut Gültekin - Öğr.Gör. Ayşe Nur Canbolat**

### **Öz**

Kültürle inanç sistemleri arasındaki ilişkinin somut yansıması olarak mimari yapılar ve kentler insan uygarlığının göstergelerindedir. İnanç, duygu, gizem gibi somut olmayan, din ve inanca dair sembolik öğeleriyle tanrının evi olduğuna inanılarak dini ritüellerin gerçekleştirildiği mabet (ler), kutsallığın en güçlü yaşandığı yapılardır. 2000’li yıllarla UNESCO’nun kutsal değerlerin de insanlığın ortak mirası olarak korunması ilkesine dayalı gelişmelere koşut olarak, Hıristiyanlığın -Kudüs dışında- ilk dinsel yaşamının tanıdığı, kadim kent Antakya’daki Saint Pierre Kilisesi, bu çalışmada mimari-mekânsal yapısı barındırdığı kutsal sembolleriyle birlikte değerlendirilecektir. Böylece, Hz. İsa’ya inananlara ilk kez Hıristiyan adının verildiği, dünyanın ilk -katolik- kiliselerinden biri olarak 2011’de Dünya Kültür Mirası Geçici Listesi’ne alınan Saint Pierre Kilisesi’nin kutsal, tarihsel, kültürel değerlerinin tanımlanmasıyla dini mimarinin kültürel ve kutsal değerlerinin birlikte sürdürülebilirliği gerektiği konusunda, alan yazına katkı sağlamak ve farkındalığı artırmak amaçlanmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Kültürel Miras, Kutsal Miras, Mabet, Antakya, Saint Pierre Kilisesi.





## Küresel Dünyada İslam ve Terör Algısı (Müslüman Terörist Olur Mu')

Uzman Hüseyin Salur

### Öz

Küreselleşme süreci içerisinde din ve terör ilişkisinin ne boyutta olduğu bu çerçevede genelde din özelde ise İslam dininin teröre esin kaynağı olup olmadığı sorgulanan bu çalışma küreselleşme ile artan İslam ve terör birlikteliği söyleminin perde arkası aralanmaya çalışılmıştır. 1991'de Doğu Blok'u tamamen dağıldıktan sonra Batı kültürü kesin zaferini ilan etmiş ve dünyayı çok hızlı bir şekilde, kültürel, siyasal, ekonomik olarak etkisi altına almıştır. Bu bağlamda terör, şiddet, din gibi kavramlarda hızlı bir değişim ve dönüşüm geçirmişlerdir. Hatta geleneksel anlamdaki savaşlar bile oldukça farklılaşmış, gayri medeni savaşlar, psikolojik savaşlar, enformasyon savaşları, siberetik savaşlar, terör savaşları, meskûn mahal muharebeleri gibi oldukça çeşitlenip çoğalmışlardır. Bildirimizin konusu, dünya siyasi tarihinde büyük bir değişme diye kabul edebileceğimiz Doğu Blok'unun dağılmasından sonra belirginleşen Terör ve Din, daha özelde ise İslam ilişkisiyle sınırlandırılmıştır.

19

**Anahtar Kelimeler:** Küreselleşme, Terör, Terörizm, Din, Cihad, İslam Fobisi.



## **Lgbt Bireylerde Dini – Manevi Tutum ve Davranışların Yaşam Sevgisine Etkisi: Lezbiyen Birey Örneği**

**Doç.Dr. Ahmet Albayrak - Nurbanu Özgül**

### **Öz**

LGBT BİREYLERDE DİNİ – MANEVİ TUTUM VE DAVRANIŞLARIN YAŞAM SEVGİSİNE ETKİSİ: LEZBİYEN BİREY ÖRNEĞİ Ahmet ALBAYRAK Nurbanu ÖZGÜL Psikoloji, modern bir bilim dalı olarak, ortaya çıktığı andan itibaren bireylerin ruhsal hayatlarındaki olumsuzluklar ve hastalıklar üzerine odaklanarak ilerlemiştir. Gerek psikoloji biliminin kendisi gerekse din psikolojisi bu olumsuz bakış açısının etkisiyle şekillenmiştir. Ancak modern psikolojinin doğuşundan günümüze doğru gelindiğinde, bu akış açısının yanı sıra pozitif psikoloji, hümanist psikoloji ve transpersonel psikoloji gibi insanın doğasına dair olumlu bakış açısına sahip, insanın potansiyellerine vurgu yapan, kendini gerçekleştirme, yaşam kalitesini artırma ve mutluluk gibi konuları önceleyen ekollerin ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Ayrıca nefis psikolojisi gibi insanın her iki yönünü (olumlu ve olumsuz) ele alan bakış açıları da mevcuttur. Modern psikoloji, başlangıçta, özellikle alan yazında LGBT bireyleri bir hasta olarak ele almış ve buna göre tanımlamalar, teşhisler ve etiketlemeler ortaya koymuştur. Öte yandan günümüzde bu bakış açısı hemen hemen terk edilmiştir. Buna mukabil, cinsiyet çalışmaları diğer alanlardaki gibi psikoloji alanında da oldukça artmıştır ve bu çalışmalarda feminist perspektif oldukça baskındır. Ancak LGBT bireyler söz konusu olduğunda hali hazırda bulunan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bildirimiz ne modern psikolojinin ilk dönemlerinde olduğu gibi LGBT bireyleri bir hasta olarak etiketlemekte ve olumsuz bir psikolojik perspektifle yaklaşmakta ne de LGBT birey olmanın doğasını ve/ veya doğallığını sorgulamaktadır. Bildirimiz lezbiyen bireylerdeki dini – manevi tutum ve davranışları pozitif psikoloji ve din psikolojisi ekseninde yorumlamayı, dini – manevi tutum ve davranışların bireyin yaşam kalitesine, mutluluk düzeyine ve yaşam sevgisine etkisini gözlemlemeyi hedeflemektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Lgbt, Pozitif Psikoloji, Din, Maneviyat, Tutum, Davranış



## Ölüm ve Yeniden Dirilişin Sembolik Anlatımı Olarak Ashab-i Kefh Olayı

**Doç.Dr. Mustafa Naci Kula**

### Öz

Kur'an-ı Kerimin 18. süresi olan Kehf süresinde yer alan Ashab-ı Kefh olayı, ana hatlarıyla Allah'a iman eden bir grup gencin onları inançlarından vazgeçirmek ve kendilerine baskı, zulüm yapmak isteyenlerden korunmak üzere mağaraya sığınmasını , Allah'ın onları korumak üzere yıllarca uyutup tekrar uyandırarak aradan uzun bir zamanın geçmesi ve bunun farkına varılması çerçevesinde ölüm ve yeniden dirilişin sembolik bir anlatımla ortaya konmasını ihtiva etmektedir. Bu itibarla Tebliğde Ashab-ı Kefh olayını Kur'an'da anlatılan yönleri çerçevesinde 3 açıdan ele almayı düşünmekteyiz Birincisi İnsanın günlük hayatında yer alan uykunun ölüme benzerliği ve uyanmanın da yeniden dirilişe benzerliği Ashab-ı kehf olayında sembolik anlatımla insanoğlunun dikkatine sunulmaktadır. Ölüm ve yeniden diriliş, insanın anlamak ve anlamlandırmak istediği önemli konulardan biri olmanın yanında inanç noktasında da insan- Allah ilişkisini belirleyici konulardandır. Zira ölümle ilgili yapılan araştırmalarda genel olarak ölüme ilişkin dört tutum ve davranışın olduğu gözlenmiştir. Bunlardan ölümü inkar ve ölüme meydan okuma, insanın ölüm gerçeğini kabullenme noktasında gerilimli bir duruş sergilediğini gösteren bir tutumdur. Ölüm düşüncesi ve ölümsüzlük arzusu arasındaki çatışma ise yeniden diriliş ve buna bağlı ahirete iman konusunda da ciddi sıkıntılar yaşanabilmektedir. Dolayısıyla ölüm gerçeğini kabullenme ile yeniden diriliş ve buna bağlı olarak ahirete imanın Allah'a iman ile ilişkisinin kavranması açısından Ashab-ı Kefh olayında bir grup gencin Allah tarafından uzun bir süre uyutulup tekrar uyandırılması, insanlığın dikkatini sunulan önemli bir olay olma özelliğini taşımaktadır İkincisi Ashab-ı Kefh olayında ölüm ve sonrası yeniden diriliş arasında geçen zamanın, zaman algısı açısından çok kısa olarak algılanma gerçeğidir. Mağarada uyutulup uyandırılan gençlerin bir gün ya da bir günden daha az kaldıklarını ifade etmeleri ile içlerinden birisinin de şehre indiğinde geçen zamanı ve değişimi fark etmesini ilgili anlatımda görmekteyiz. Zaman insanın hayatını anlamlandırdığı ancak izafi olması ile de daha çok yaşadıkları ile anlam kazanan bir olgudur. Bu nedenle Ashab-ı Kefh olayında ölüm ve yeniden dirilişin sembolik anlatımında öne çıkan zaman algısı, günlük hayatta da insan –zaman ilişkisi ve ölüm ile ahret arasındaki zamanın kısalığının algılanışı açısından insanın zamanını daha iyi değerlendirmesi için örneklik teşkil etmektedir. Üçüncüsü ise, Ashab-ı Kefh



olayında ölüm ve yeniden dirilişin anlatımında dikkati çeken bir diğer husus da Ashab-ı kehf olayı anlatılırken insanın temel meseleleri önemsemesi, ayrıntı ve gereksiz konularla uğraşmaması hususuna dikkat çekilmesidir. İnsanın hayatında yaşanacak bir gerçeklik olan ölüm olgusu, kaliteli bir hayat (iman ve salih amel) ve Allah – insan ilişkisi merkezli bir boyut üzerine kurulduğunda bunun dışında gereksiz ve ayrıntı özelliği taşıyan hususlara rağbet edilmediğinde Kehf süresi 17. ayette belirtildiği gibi rahat ve huzurlu uykuya benzer bir şekle dönüşebilecektir. Aynı şekilde iman ve salih amel ilişkisi içerisinde gerçekleşen bir hayat sonucunda da huzurlu bir uyku gibi yaşanacak olan ölümün ve sonrasındaki yeniden diriliş olayının da mağarada uyuyan gençlerin huzurlu bir şekilde Allah tarafından uyandırılmaları ile gerçekleştiğine benzer tarzda olacağı Ashab-ı Kehf olayı ile sembolik olarak anlatılmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** : Ashab-i Kehf, Ölüm,uyku, Diriliş, Uyanış



## Osmanlı Devrinde Rumeli’de Kur’ân Tedrisi (Bulgaristan ve Yunanistan Örneği)

Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Gökdemir

### Öz

Avrupa’nın güneydoğusunda yarımada şeklinde yer alan Balkanlar, ismini Balkan dağlarından almaktadır ve Osmanlı’da Rumeli diye bilinmektedir. Osmanlı, vermiş olduğu mücadelelerle Balkanlardaki hakimiyetini tesis etmiş ve bu durum 500 yıl kadar devam etmiştir. Osmanlı, bu zaman zarfında Rumeli’yi Anadolu’dan ayırt etmemiş; bu manada bölgeden bayındırlık, eğitim, kültür ve sanat gibi her alanda hizmetlerini esirgememiştir. Osmanlı’nın Osmanlı Devleti’nin, Balkanlar’da önemsendiği hususlardan biri de Kur’ân eğitimidir. Osmanlı, bu meyanda vakıflar aracılığıyla bölgede darülkurrâlar ve sıbyan mektepleri tesis etmiştir. Bu hizmetlerin bir kısmı da Bulgaristan ve Yunanistan’a yöneliktir. Bulgaristan’ın Osmanlı’nın idaresinde daha fazla kalmasından olsa gerek Bulgaristan’daki Kur’ân eğitimi ve kıraatine yönelik hizmetler Yunanistan’a nispetle daha ziyadedir. Araştırmada Bulgaristan ve Yunanistan’daki bahsi geçen Kur’ân eğitim merkezleri, buralarda yetişen kıraat âlimleri ile eserlerine değinilecek; daha sonra bu bölgelerin Kur’ân eğitimi ve kıraati manasında Osmanlı’ya yapmış oldukları katkılar zikredilecektir.

**Anahtar Kelimeler:** Osmanlı, Bulgaristan, Yunanistan, Kıraat, Kur’ân.



## Serahsî'nin Usûlü'nde Hz. Peygamber'in Fiilleri

Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Tahir Dayhan

### Öz

“Mekâsîdü’ş-şerîa” üzerinde yapılacak çalışmaların en önemli adımlarından biri; Hz. Peygamber (s.a.v.)’in söz ve fiillerini taksîme, tasarruflarını tasnîfe tabi tutmak olmalıdır. Hz. Peygamber’in vasfı belli olan ve olmayan (mutlak) fiillerinin, onlara tâbî olma bakımından ümmetine neyi zorunlu kıldığı / kılmadığı; re’y ve ictihâdının vahyin hangi kısmında ele alınması gerektiği; şahsına mahsus fiiller ile “zelle” ve “sehiv” sayılan tasarruflarının da “ittibâ” alanına girip girmediği gibi temel bazı soru(n)lar karşısında, klasik kaynakların konuya hangi bakış açısıyla yaklaştıklarını tespit etmek önem arz etmektedir. Fıkıh metodolojisinin kurucu şahsiyetlerinden ve Hanefî mezhebinin önde gelen usulcülerinden Şemsü’l-Eimme es-Serahsî (483-490/1090-1097), Usûl-i Fıkıh’a dâir kaleme aldığı eserinde, Hz. Peygamber’in fiillerine tahsis ettiği müstakil bir babda, konuyu muhaliflerinin delillerini de tartışarak incelemektedir. “Usûl”ün ikinci cildinde, Hz. Peygamber’den “bir kasta binâen” zuhûr eden fiilleri; önce (şer’î vasıflarına nazaran) mubah, müstehab, vâcib ve farz olarak dört kısma ayıran, “zelle”nin ise iktidâ’ya müsâit olmaması sebebiyle bu taksîmin dışında kalması gerektiğini savunarak konuya giren Serahsî; “Âlimler Nebî (a.s.)’den sehven ya da insan olması bakımından tabîatı netîcesinde neş’et etmeyen fiillerin ümmetine neyi gerektirdiği husûsunda ihtilaf etmişlerdir. Bazısı: ‘Delil bulununcaya kadar bu konuda tevakkuf etmek gerekir’ derken, bir grup: ‘Aleyhte bir delil ortaya çıkıncaya kadar bunların hepsine ittibâ ve iktidâ etmek gerekir’ demişlerdir” diyerek her iki grubun delillerini tartışmakta; ardından Hz. Peygamber’in “mutlak olarak yaptığı” fiillere dair kendi delillerini ortaya koymaktadır. Kendisinden önceki Hanefî usulcülerden Kerhî (340/951) ve Cessâs (370/980)’ın görüşlerini masaya yatıran Serahsî; Hz. Peygamber’in fiil ve tasarruflarını “ittibâ”, “iktidâ”, “teessî” gibi kavramlar çerçevesinde incelemektedir. Allah Rasûlü (s.a.v.)’nün re’y ve ictihâdına da geniş şekilde temas eden Serahsî, O’nun hüküm koymadaki “metodu” üzerine görüşlerini delillendirmekte; Hz. Peygamber’in hatâ edip edemeyeceği veya ona muhâlefetin mümkün olup olamayacağı gibi hassas konuları âyet ve hadislerden örnekler getirerek irdelenmektedir. Araştırmamız, Fıkıh Usûlü ile Hadis Usûlü’nün kesişim noktalarından biri olan “nebevî fiiller” konusunu, İslâm Usûlü geleneğinin kadîm bir temsilcisinin bakışıyla takdim etmeyi hedeflemektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Hz. Peygamber, Sünnet, Hadis, Fıkıh, Nebevî Fiiller, Ef’âlü’n-Nebî, Hanefîler, Şemsü’l-Eimme, Serahsî, Usûl, Kerhî, Cessâs



## The Practices of the Holy Prophet in Usul al-Fiqh of Al-Sarakhsi

### Abstract

One of the most important steps to be taken for the studies to be done about “goals purposes/objectives of Islamic law” is to separate the words and actions and to classify the behaviours of the Holy Prophet (pbuh). It is important to determine that what’s mandatory or non mandatory for the community (ummah) with respect to following of clear (defined) and unclear (absolute) practices/doings of the Prophet and in which kind of revelation His judicial opinion and discretion (ra’y-ijtihad) is to be taken and whether the activities that belonged to His personality and His actions named as “lapse” (zallah) and “inattention” (sahv) are to be included in imitation (ittibâ’, iqtida) field and from which point of view the classical sources have approached towards these some basic problems/issues. One of the founders of the methodology of Islamic jurisprudence and the jurist leaders of the Hanafi school of thought, Shamsul A’immah Al-Sarakhsi (400/1010-483/1090), in his book regarding Usul al-Fiqh, in the special chapter that he allocated to practices of the Prophet, handles the issue by debating the evidences of his opponents.

Al-Sarakhsi, in the second volume of “Usul”, analyses the views of the predecessor Hanafi jurists Al-Karkhi (340/951) and Al-Jassas (370/980) and examines the actions and practices of the Holy Prophet within the frame of the terms like imitation (al-ittibâ’), following (al-iqtida), exact resemblance/similitude (al-Taassi). Al-Sarakhsi who touches broadly on the judicial opinion and discretion of the Prophet, also backs his views with reasons on the “method” of the Prophet in the legislation.

Our research targets to present the “Holy Prophet’s practices” issue that is one of the intersection points of both Usul al-Fiqh and Usul al-Hadith, from viewpoint of the very old representative of the Islamic methodology tradition.

**Keywords:** Al-Sarakhsi, Al-Karkhi, Al-Jassas, The Prophet’s Practices, Af’al al-Nabi, Purposes/Objectives of Islamic Law, Maqasid al-Shari’ah, Methodology of Hanafi Jurisprudence, Hadith and Sunnah, Imitation (al-Ittibâ’), Following (al-Iqtida), Exact Resemblance/Similitude (al-Taassi).





## Sosyal Medya ve Yeni Risk Alanları: Mahremiyet Bağlamında Özel Yaşamın Dönüşümü

Prof.Dr. İhsan Çapcıoğlu - Öğr.Gör.Dr. Mehmet Akın

### Öz

Yeni medyada kullanıcıların kendileri tarafından üretilen içerikleri internet ortamında ve mobil ortamlarda kolayca yayımlayabilmeleri, bir taraftan iletmek istedikleri mesajları geniş kitlelere daha hızlı ve etkili biçimde ulaştırabilme imkanı sağlarken, diğer taraftan her geçen gün özel ve kamusal alan ayrımının dönüşümünü hızlandıran yeni riskleri beraberinde getirmektedir. Bu bağlamdaki risklerin başında, özel yaşamın gizliliğinin ya da mahremiyetin ihlali gelmektedir. Esasen yeni medya içeriklerinin kaynağının belirsiz olması, yeni medya formatlarında özel yaşam ile kamusal yaşam ayrımının büyük oranda muğlaklaşmasına neden olmaktadır. Kişisel yaşama ilişkin verilerin gönüllülük esasına göre kullanıcılar tarafından paylaşılması, söz konusu belirsizliğin ana değişkeni durumundadır. Çünkü bu paylaşımlar, paylaşan kişinin izni alınmaksızın yeniden üretilebilmekte ve kişinin alenileşmesini istemediği içerikler böylece kamusal platformlarda görünür kılınabilmektedir. Bu bağlamda, tebliğimizde özel yaşamın gizliliğinin ihlaliyle birlikte mahremiyet olgusunun geçirdiği dönüşümün ana hatlarıyla açıklanması amaçlanmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Sosyal Medya, Risk Alanları, Mahremiyet, Özel Yaşamın Gizliliği.



## Tasvir Şairi Olarak İbnu'l-Mu'tez ve Hayatı

Prof.Dr. Faruk Çiftçi - Arş.Gör. Harun Özel

### Öz

İbnu'l-Mu'tez, Abbâsiler döneminde 861 senesinde hilafet merkezi olan Sâmera şehrinde 8. Abbasi halifesi el-Mutevekkil'in sarayında doğmuştur. İçinde bulunduğu dönemin, ilim ve edebiyat açısından Abbasîlerin en parlak dönemine denk gelmesi, seçkin bir şair ve edebiyatçı olma yönünde kendisine büyük imkânlar sunmuştur. Zira 8 yaşına kadar babası, babasının tahttan indirilerek hapiste ölmesinin akabinde ise Kabîha isimli babaannesi, İbnu'l-Mu'tez'in eğitimiyle özel olarak ilgilenmiş, fıkıh, edebiyat, hadis ve dil gibi dersleri; el-Muberrid, Ebu'l-'Abbâs Sa'leb, Ebû 'Alî el-Anezî ve tarihçi Belazurî gibi dönemin en seçkin âlimlerinden almasını sağlamıştır. Özellikle dil ve din ilimleri alanında Ahmed b. Sa'îd'den uzun yıllar istifade ederek dil, tarih, lügat, ahbâr, edebiyat, şiir, kelim, astroloji, hadis ve fıkıh gibi pek çok alanda derin bir birikime sahip olmuştur. Ayrıca İbnu'l-Mu'tez, hilafet sarayına ziyaret için gelen bedevilerden nadir kullanılan lügat ve deyimlerle, atasözleri ve özlü sözleri öğrenmeye çalışmıştır. Küçüklüğünden itibaren kendisini edebiyat, dil ve şariat ilimlerine adayan İbnu'l-Mu'tez, dil ve beyan ustaları sayesinde kendinden önce kimseye nasip olmayan bir düşünce ve kültür hazinesi derlemeyi başarmış ve genç yaşta şiirler nazmetmeye başlamıştır. Kaynaklarda onun geniş ufuklu olması ve şiirdeki yaratıcılığından dolayı dönemindeki en iyi şair olduğu ifade edilmektedir. Şiirlerinde medih, fahr, hiciv, mersiye ve gazel gibi temaları işlemekle birlikte, onun en yetenekli olduğu alan tabiat, şarap ve tardiyât (av) tasvirleridir. İbnu'l-Mu'tez; Beşşâr, Ebu'l-'Atâhiyye vd. usta şairlerden sonra ortaya çıksa da şiirleri; sanat, doğallık ve lafızlarının hoş ve akıcı olması bakımından Arap şiirinin en harika şiirlerinden kabul edilmektedir. O, tasvirlerinde; müthiş teşbihler, yaratıcı biçimler ve parlak süslemeler kullanmıştır. Bu yönüyle onun tasvirleri; gerçekçi, somut ve dakik gözlemlere dayanmaktadır. Ayrıca devlet işleri ve siyasete karışmadan yıllarını şiir, edebiyat ve kültürel hayata adayan İbnu'l-Mu'tez, başta şiir ve edebiyat olmak üzere mükemmel eserler telif etmiştir. Bu eserlerinden en önemlisi; ilk defa bedi sanatlarını dakik ve bilimsel olarak ortaya koyduğu Kitâbu'l-Bedî' isimli eseridir.

**Anahtar Kelimeler:** Abbasîler, İbnu'l-Mu'tez, Arap Dili, Tasvir, Tabiat.



## Yehova Şahitleri ve Türkiye'deki Misyonerlik Faaliyetleri "Antalya Örneği"

Hatice Acar

### Öz

Yeni din hareketlerinden sayılan Yehova Şahitleri dünyada en aktif misyoner teşkilatlarından birisidir. Yehova kavramı Kitabı Mukaddeste Tanrı için kullanılan "yahve" kelimesinin yanlış bir türevidir. "Siz benim şahitlerisiniz der, Yehova" (İşaya 43:10) şeklinde geçmektedir. Yehova Şahitliğinin kurucusu Charles Taze Russel (1852-1916)'dır. Russel 1914'te Mesih'in Tanrının Krallığını kuracağını iddia etmiştir. Ölünceye kadar harekete liderlik etmiştir. Hareketin ikinci başkanı olarak J. F. Rutherford (1869-1942) getirilmiştir. Hareketi teşkilat düzenine getirerek Russel'in imajından kurtulması için Russelistler ismi yerine 1931 yılında "Yehova Şahitleri"ne çevirmiştir. Yehova Şahitlerinin inanç esasları kutsal kitabı İncildir. İlahları Tanrı Yehova'dır. Tektir. İsa onun oğlu ve dünyadaki temsilcisidir. Tanrı'nın ve İsa'nın sözü her şeyin üstündedir. Ahiret inançları ise ölümden sonra hayat dünyada devam edecektir. Şahit olanlar kurtulacak geri kalanlar yok olacaktır. Cehennem inancı yoktur. İbadette resim, haç, tesbih ve mum kullanmazlar. Ruh çağırma, fal bakma ve büyücülük yasaktır. Dinler arası iş birliğine karşıdır. Onlara göre bütün dinler sahtedir. Milli hiçbir şeyi kabul etmezler. O yüzden ülkenin liderine, milli marşına ve bayrağına saygı duymazlar. Askerlik görevi yapmak istemezler. Kan ve organ nakli Tanrı'nın kanuna aykırıdır. Sakramentlerden sadece Vaftizi ve Evharistiya ayinini kabul ederler. Vaftiz çocuklara değil yetişkinlere uygulanan tamamen suya daldırma şeklindedir. Yehova Şahidi olmak için vaftiz yeterlidir. Evharistiya ayini ise hatıra yemeğidir. Türkiye'deki misyonerlik faaliyetleri genel olarak psikolojik usul ve telkiden ibarettir. Öncelikle kapı kapı dolaşmak esastır. Bir Yehova Şahidi misyon görevinde sabırlı olmak üzere yetiştirilir. Bu çalışmada öncelik Yehova Şahitlerini tanıtmak ve misyonerlik faaliyetleri bakımından bilgi vermektir

**Anahtar Kelimeler:** Yehova Şahitleri, Misyonerlik, Charles Taze Russell, Tanrı'nın Krallığı, Mesih



## ‘cihat’ Kavramı Örneğinde Kur’an Ayetlerinin Araçsallaştırılması Sorunu

Prof.Dr. İhsan Çapcıoğlu - Öğr.Gör.Dr. Mehmet Akın

### Öz

Kur’an, insanların dünya ve ahiret mutluluğunu esas alan ilkeler içerir. Başlangıçtan itibaren bu ilkeler, Müslüman bireyler açısından insanlar arası ilişkilerin yanı sıra, insanın Tanrı ve evren ile kurduğu barışçıl ilişkilerin temel meşruiyet çerçevesini oluşturmuştur. Bununla birlikte, günümüzde bazı kişi ve grupların Kur’an’ın söz konusu ilkelerine temel oluşturan ayetlerini kendi tahripkâr ideolojilerini meşrulaştırmak için kullandıkları görülmektedir. Bu çerçevede, özellikle ‘cihat ayetleri’ olarak nitelenen altmışa yakın ayetin özgün tarihsel-sosyolojik bağlamından kopartılarak araçsallaştırıldığı tespit edilmiştir. Esasen bu ayetlerden her biri kendi başına bir çalışmanın konusu olarak ele alınmayı gerektirecek anlam zenginliğine sahiptir. Bu nedenle, özellikle doğrudan ‘cihat’ sözcüğünün geçtiği ayetlerin müstakil başlıklarla sonraki çalışmalarda ele alınması planlanmaktadır. Tebliğimizde ise, bu ayetler arasından seçtiğimiz, konumuz bakımından sıkça atıfta bulunulan ve “Allah’a ve peygamberine inanır, mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda ‘cihat’ edersiniz. Eğer bilerseniz, bu sizin için çok hayırlıdır” anlamına gelen Saf suresinin 11. ayetini, tefsir ve sosyoloji biliminin imkânlarını kullanarak disiplinler arası bir yaklaşımla inceleyeceğiz.

**Anahtar Kelimeler:** Kur’an, Cihat, Araçsallaştırma, Meşruiyet, Şiddet.



## “kız Çocuğunu Diri Olarak Toprağa Gömmen de Gömülen de Ateştedir”hadisinin Sened ve Metin Açısından Tetkiki

Arş.Gör. Musa Pekel

### Öz

Çocukların öldürülme âdeti, insanlık tarihi kadar eski olup, neredeyse insanlığın var oluşuyla birlikte ortaya çıkmış bir vakıdır. Dünya tarihi incelendiğinde birçok medeniyette, çeşitli sebeplere binaen çocukların öldürüldüğü görülmektedir. Hz. Peygamber’e peygamberlik görevi tevdi edildiği miladi 610 yılı, Araplar için cahiliye döneminin hüküm sürdüğü yıllardır. O gün ki cahiliye toplumunun kendisine has bazı örf ve âdetleri vardı. Bu âdetlerden birisi de kız çocuklarının diri diri toprağa gömülerek hayatlarına son verilmesiydi. Ayet-i Kerimede diri diri toprağa gömülen çocukların suçsuz olarak öldürüldüğü vurgulanmıştır. Hz. Peygamber (s.a.v) ise cennete girecek kimseler arasında bu şekilde öldürülen çocukların da olduğunu ifade etmiştir. Gerek Kur’an-ı Kerim ve gerekse Hz. Peygamber’in sünneti, öldürülen çocuklarının günahsızlığını ifade etmişken çalışma konumuz olan rivayet ise bunun aksini belirterek; hem gömenin hem de gömülen kız çocuğunun cehennemde olduğunu ifade etmiştir. Bu durumda günahsız bir bebeğin cehennemde olması nasıl açıklanabilir? Çalışmamızda bu soruya cevap aranacak, söz konusu rivayetin ne zaman ve hangi amaçla söylendiği tespit edilmeye çalışılacaktır. Ayrıca rivayet sened açısından tetkik edildikten sonra tarihi süreç içerisinde nasıl anlaşıldığı ele alınıp incelenecektir. Daha sonra ise hadisin sebab-i vürudu da göz önünde bulundurularak metin ve muhteva tahlili yapılacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** El-Vâide, El-Mevûde, Cahiliye, Âdet.

